

Oneskorený nekrológ – Vojtech Alexander (1857 – 1916) očami svojich asistentov

MUDr. László Kiss, CSc., dr. habil.

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Bratislava

Pediatr. prax, 2016, 17(1): 41

Je zaužívaným zvykom, že nekrológ sa píše čím skôr po smrti dotyčného. Sú však výnimky, keď nepriaznivé vonkajšie pomery neumožnia včas vykonať akt piety. Dr. Vojtech Alexander, priekopník röntgenológie v Uhorsku, zomrel roku 1916. Jeho bývalí asistenti, Vidor Révész a Imre Rabloczky publikovali svoj nekrológ až o tri roky neskôršie. Nekrológ pod názvom „Alexander Béla“ vyšiel na stránkach časopisu Gyógyászat (Liečiteľstvo) na stranách 381 – 384 a 391 – 395. Príčinou oneskorenia bola od r. 1914 trvajúca „veľká“ (I. svetová) vojna, čo asistentom, pôsobiacim na fronte, zabránilo i v osobnej účasti na pohrebe ich šéfa. Ich spomienkový nekrológ doteraz bol nepovšimnutý biografistami na Slovensku. Citácie z neho nám poskytnú „plastickejší“ obraz o priekopníkovi plastickej röntgenológie.

Alexander bol rodákom z Kežmarku a po získaní lekárskeho diplomu v Pešti, vrátil sa do rodného mesta. Svoje vedecké ambície, vyskúšané u profesora patológie, Gustáva Scheuthauera – rodáka z Trebišova – si však zachoval aj vo vidieckych pomeroch. Vieme, že bol medzi prvými, kto získal röntgenový aparát už roku 1897. Svoje pokusy robil doma, vo svojom voľnom

čase resp. po nociach. Nemal tmavú komoru, ako zatemňovač používal veľkú šatku svojej manželky. Hneď na prvých snímkach zbadal – píšu jeho asistenti – že obraz, vytvorený X-lúčmi nie je tieňový (Schatten), ale je plastický. K pochopeniu plasticity mu pomáhal i jeho blízky vzťah k poézii: nielen čítaval, najmä H. Heineho, ale i písal básne. Autori citujú jeho báseň, potvrdzujúcu jeho teóriu o povahe röntgenového obrazu:

*Sieh hier erreicht durch „X“ nach vielen Mühen
Das Bild des Zaubers sonniger Frühlingsstunden;
Und fehlen auch der zarte Duft und Farben
auch die satten,
Du siehst die Blumen doch im Bild und keine
„Schatten“.*

Okrem veršovania veľmi rád a krásne kreslil. Pri analýze röntgenových snímkov mu pomáhal jeho výborný zrak – ako čestný predseda Spolku spišských strelcov vedel zostreliť jablko tak, že trafil úzky konárik, na ktorom jablko viselo.

Už v Kežmarku pochopil, že nový spôsob vyšetrenia má význam nielen pre chirurgov pri hľadaní cudzích telies alebo ošetrovaní zlomenín. Využívajúc svoje peštianske konexie, zís-

kaval ľudské embryá a študoval osifikácie končatín. Podľa autorov zostala v rukopise jeho práca pod názvom „O troch článkoch palca“. Jeho záujem o embryológiu zostal živý i v Pešti. „Pitvali sme stovky ľudských plodov“ – spomínajú jeho asistenti. Vtedy bol ešte bežným javom syfilis, získaný intrauterinne, od matky. Ak matka potratila, zamestanci už vedeli: plod patrí Alexandrovi. Roky sledoval vplyv syfilisu na osifikáciu – roku 1913 vydal o tom knihu v maďarčine a r. 1915 v nemčine. Medzi prvými na svete, roku 1910, sa mu podarilo zobrazit' na röntgenograme nadobličky. Je zaujímavé, že sám nerád používal výraz röntgenografia, preferoval výraz „elektrografia“.

Dnešnými pojmami: Alexander bol „workoholik“. Trpel na emfyzém pľúc (bol aj fajčiarom). R. 1913 už bol dýchavičný, nechcel však ísť do dôchodku. Začiatkom r. 1916 dostal chrípku a 15. januára, vo veku 58 rokov zomrel.

MUDr. László Kiss, CSc., dr. habil.

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety
Palackého č. 1, 810 00 Bratislava
kiss.agi@panelnet.sk